

Mesečni izveštaj o ljudskim pravima migranata, izbeglica i tražilaca azila u Srbiji i Makedoniji

Ovaj izveštaj ima za cilj da predstavi trenutnu situaciju u vezi sa poštovanjem ljudskih prava i sloboda migranata, izbeglica i tražilaca azila koji prolaze kroz, ili borave u Srbiji i Makedoniji. Podaci u ovom izveštaju su dobijeni od 24 organizacije civilnog društva iz Srbije i Makedonije, u okviru mreže Pomoć na putu.

Situacija u Srbiji

U parku kod Ekonomskog fakulteta u Beogradu u svakom trenutku boravi između 70 i 100 ljudi. Većina su muškarci starosti od 18 do 50 godina, iz Pakistana, Avganistana i Irana. Glavni razlog boravka u parku, uprkos činjenici da imaju pravo boravka u prihvatnim centrima, jeste lakši pristup krijumčarima. Najčešće tegobe na koje se žale su ujedini insekata, infekcije kože, prehlade, glavobolje, žuljevi.

U prethodnom periodu je zapažen značajan priliv migranata, pogotovo maloletnika bez pratnje. U Miksalištu svakodnevno boravi veliki broj ljudi, zadržavanja traju po dva-tri dana zbog preopterećenosti Uprave za strance. Da se izbegne čekanje, Komesarijat za izbeglice i migracije maloletnike smešta u Centar za azil u Krnjaču, gde ih kasnije registruju. Terenski socijalni radnici su prestali da vrše procenu starosti maloletnika i obavezali se da će svakom licu koje tvrdi da je maloletno obezbediti pratnju do Policijske stanice Savski Venac. Ipak, kada je u pitanju noćni boravak u Miksalištu, on je dozvoljen samo licima za koje terenski socijalni radnici smatraju da su zaista maloletni.

U proteklom periodu zabeležena je izvesna promena prakse kada je u pitanju rad sa maloletnim licima bez pratnje. Oni se, pre odlaska na registraciju, izjašnjavaju da li su zainteresovani da traže azil u Srbiji ili im je namera da odu u neku drugu zemlju. Onima koji žele da traže azil u Srbiji izdaje se dokument *Namera o traženju azila* i upućuju se u Azilni centar u Krnjači. Maloletnicima koji se pred socijalnim radnikom i policijskim inspektorom izjasne da im nije namera da se zadržavaju u Srbiji, izdaje se dokument kojim im se otkazuje boravak u Srbiji. Ipak, u dogovoru sa Komesarijatom, i ova lica se upućuju u Azilni centar u Krnjači gde im se dodeljuje staratelj, kao i licima kojima je izdata *Namera o traženju azila*.

Centar za socijalni rad registruje svakog maloletnika bez pratnje koji dođe u prihvatni centar i dodeljuje mu privremenog staratelja. Prema instrukcijama Ministarstva za rad, zapošljavanje, socijalna i boračka pitanja, nakon dodeljivanja privremenog staratelja, u roku od 7 dana treba da se odredi i prijavi smeštaj maloletnika u nekom od **centara za maloletna lica**. Nakon odobrenja iz centra, transport organizuje UNHCR uz pratnju privremenog staratelja.

Novi Zakon o azilu i privremenoj zaštiti uneo je novine u postupak azila. Po ovom pitanju je tokom septembra primećeno više izazova i nedoumica. Pre svega, licima koja žele da pristupe postupku azila nisu pružene informacije po pitanju osnovnih prava pri dolasku u centar u koji su upućeni. Oni koji su, prema novom zakonu, dužni da pružaju

Broj izbeglica i migranata u Srbiji se blago povećao u septembru i bio je **3.905** krajem meseca (podaci UNHCR-a, 30.9.2018.). Većina (87%) je smeštena u 18 tranzitno-prihvatnih i azilnih centara, dok se ostali nalaze u Beogradu ili u pograničnim područjima sa BiH, Hrvatskom i Mađarskom.

UNHCR je zabeležio oko 1,800 novih dolazaka u toku septembra. Međutim, zbog istovremenih odlazaka iz zemlje, ukupan broj izbeglica i migranata se nije značajno promenio.

informacije o osnovnim pravima, nisu u istoj meri obavešteni o novim zakonskim propisima. Mnoge organizacije koje su prisutne na terenu nemaju dovoljno znanja o glavnim izmenama u okviru novog zakona. To se najviše odnosi na uvedene nove rokove za mogućnost podnošenja zahteva za azil u Srbiji i pravne posledice koje nastupaju ukoliko se rokovi ne poštuju.

Izvestan broj osoba u prihvatnim centrima ne može da pristupi postupku azila jer su propustili sve zakonom propisane rokove za to. Mnogi od njih su, po dobijanju potvrde, upućivani u određeni centar, da bi se potom preusmerili u neki drugi, ili čak treći (zbog preopterećenosti kapaciteta) i to samo na osnovu telefonskih poziva i dogovora, bez ikakvog pisanog traga o promenama. Zbog toga Kancelarija za azil ne može da locira lice kom bi omogućila podnošenje zahteva za azil. U velikoj meri se u ovu grupaciju ubrajaju maloletnici bez pratnje koji zbog svoje, odnosno neupućenosti svojih staratelja, nisu uspeali da podnesu zahtev za azil na vreme. Prema rečima staratelja, osim što nemaju informacije o novom zakonu, oni čekaju na rešenje o starateljstvu duže nego što je propisan rok za podnošenje zahteva (15 + naknadnih 8 dana), što dalje implicira da će se ova, inače posebno ranjiva kategorija tražilaca azila i migranata, suočavati sa ozbiljnim poteškoćama prilikom pristupa postupku azila u Srbiji.

Rizik za migrante koji izraze nameru da traže azil u Srbiji predstavlja propuštanje roka od 15 dana (po izraženoj nameri) da Kancelarija za azil uzme zahtev za azil, a sama lica imaju predviđen naknadni rok od 8 dana da isto učine pismenim putem. Mnogi to uopšte ne znaju, ili ne razumeju engleski jezik (kao drugi jezik na koji je formular zahteva preveden), a zahteva za azil na maternjim jezicima migranata još uvek nema.

Zbog toga je veoma važna razmena korisnih informacija o izmeni pravila i načina postupanja prema migrantima, radi što efikasnijeg odgovora na predstojeće probleme u praksi. U tom smislu je neophodno učvrstiti saradnju partnera više nego u prethodnom periodu zarad dobrobiti i zaštite osnovnih prava osoba kojima je naša zaštita najpotrebnija.

Problemi koji se tiču osoba čija je konačna odluka negativna, još uvek su prisutni. Potrebno je u budućnosti nastaviti sa ulaganjem napora i nalaženjem najboljih rešenja kojima bi se regulisao status osoba koje su već u velikoj meri integrisane u srpsko društvo, a čiji je zahtev za azil odbijen ili odbačen. Jedan od načina na koji bi se problemi nekih od ovih lica rešili je pozivanje na nove odredbe Zakona o strancima, koji bi trebalo da počne sa primenom tokom oktobra 2018. godine. Pre svega, pod tim se podrazumeva institut *humanitarnog zbrinjavanja*, međutim još uvek je rano govoriti o tome imajući u vidu da je reč o potpuno novom institutu u srpskom zakonodavstvu u okviru zaštite stranaca.

Broj dece upisane u škole u ovoj školskoj godini je značajno manji nego prošle godine: **206** u školskoj 2018/19. godini, u odnosu na 574 u školskoj 2017/18. Prevoz se i dalje obezbeđuje iz različitih izvora i nije sistemski rešen. Nejednak pristup časovima značajno utiče na kvalitet obrazovanja. Razlog za kraće vreme koje migrantska deca provode u školi je ponegde logistički, a ponegde je pitanje optimizacije rasporeda. Učenicima je i dalje vrlo ograničen pristup srednjim školama i potrebno je više raditi na motivaciji za školovanje, jer je apsentizam veliki.

Š.B. (33) iz Irana, koja putuje sama, navela je da je, čim je sletela na aerodrom „Nikola Tesla“, odmah pritvorena i rečeno joj je da mora da se vrati nazad. Nakon nekoliko provedenih dana u zatvoru, gde je bila u istoj ćeliji sa muškarcima, puštena je i dati su joj papiri i instrukcije da mora da dođe i prijavi se u jedan od prihvatnih centara, što je ona i uradila. Kaže da joj nije bio obezbeđen ni prevodilac, a da (osim na aerodromu) niko nije govorio engleski. *"Nije ih bilo briga što sam žena i što sam sama. Morala sam da delim prostoriju sa muškarcima. Morala sam da ih molim da dovedu nekoga ko priča barem engleski."*

M.S. (32): *"Više puta smo uspeali da pređemo granicu, ali svaki put se desi isto. Policija nas uhvati i samo nas nateraju da se vratimo u Srbiju. Preumorni smo i potrošili smo sav novac. Ne znamo šta više da radimo. Neke porodice koje su kraće od nas u Srbiji, stigle su pre nas na red na granici sa Mađarskom."*

A.F. (29): *"Ne znam kome više da verujem, svi mi daju različite informacije o tome šta mogu da očekujem u Srbiji. Iz očaja smo tražili azil, više nemamo novca ni snage da pokušavamo da pređemo granicu sa Srbijom."*

Situacija u Makedoniji

U prvoj polovini septembra situacija u Makedoniji ostala je ista. Broj migranata u centru Tabanovce, u Kumanovu, nije prelazio 35, dok je u centru Vinojug u Gevgeliji broj migranata varirao od 50 do 60. U drugoj polovini septembra zabeleženo je značajno povećanje kretanja kroz neregularne rute, uglavnom lica koja su bila prisilno vraćena iz Srbije u Makedoniju. U toku jedne nedelje saradnici na terenu su registrovali 420 izbeglica (340 muškaraca, 22 žene, 58 dece) uglavnom iz Pakistana, Avganistana, Irana, Iraka, Sirije i Alžira.

Izbeglice sa kojima su terenski monitoring timovi bili u kontaktu opisane su kao umorne, uplašene, demoralisane, pod stresom, gladne, neinformisane i kao najvažnije, osećale su se nebezbedno.

Uslovi su u centru Tabanovce su normalni, stanovnici redovno dobijaju hranu, 3 puta dnevno. U Vinojugu, nedostatak hrane i odeće i dalje predstavlja problem koji treba rešiti imajući u vidu porast broja migranata koji dolaze iz Grčke na putu ka Evropi.

Policijski izveštaji

Efekat povećane učestalosti kretanja može se uočiti i u izveštajima koje je objavio MUP. Naime, MUP je objavio 12 izveštaja koji se odnose na krijumčarenje i trgovinu migrantima, što uključuje ukupno 420 migranata uhvaćenih na putevima krijumčarenja.

Dana 7. septembra 2018. godine, na putu Veles - Skoplje, ispred tunela Katlanovo, kamion pun migranata sleteo je sa puta. Vozač je pobjegao, a 18 osoba (migranata) je povređeno i pružena im je medicinska pomoć u bolničkom kompleksu "Majka Tereza" u Skoplju.

Još jedan zabrinjavajući trend u izveštajima MUP-a je zadržavanje migranata u policijskim stanicama i u Prijemnom centru za strance Gazi Baba. Dana 11. septembra 2018. godine u Gevgeliji policijski službenici su zaustavili putničko vozilo "BMV" sa tetovskim registarskim tablicama zbog rutinske kontrole. Tokom pregleda vozila pronađeno je 10 migranata, osam iz Pakistana i dva iz Avganistana. Vozač je pobjegao, ali je nakon kratkog vremena pronađen i zadržan. Posle potpunog dokumentovanja predmeta, protiv njega će biti podnesena odgovarajuća prijava. Migranti su bili zadržani u policijskoj stanici na graničnom prelazu "Bogorodica" zbog dalje procedure. Dana 22. septembra 2018. godine, patrola policijske stanice na graničnom prelazu "Bogorodica" registrovala je veliku grupu ljudi. Grupa se kretala od brane Paljurci prema selu Furka. Po naređenju uniformiranih policajaca da stanu, nepoznata osoba na čelu grupe je pobjegla, a grupa od 37 ljudi (migranata) je zaustavljena. Oni su zadržani u PS "Bogorodica" radi daljeg postupka.

Nasilni zločini nad migrantima i dalje su prisutni u policijskim izveštajima. U septembru 2018. godine u blizini sela Krivolak, Negotino, četiri nepoznata lica su počinila pljačku više od četiri osobe - migranta, državljanina Indije. Počinioci su uzeli 950 eura i četiri mobilna telefona. U vezi s incidentom, Sektor za unutrašnje poslove Veles je podneo krivične prijave protiv R.M. (26), E.M. (22) i B.R. (23) iz sela Krivolak-Negotino zbog postojanja osnova za sumnju da su počinili krivično delo pljačke.

PREPORUKE

Za Srbiju:

- Potrebno je nastaviti napore kako bi se osiguralo poštovanje prava na azil i pristup postupku, te efikasan postupak azila i zaštite za osobe kojima je potrebna međunarodna zaštita.
- Adekvatnu zaštitu treba pružiti i onim izbeglicama i migranatima izvan sistema, koji nisu registrovani i smešteni, na način koji će im omogućiti da ostvare svoja osnovna prava.
- Sprečavanje krijumčarenja i trgovine ljudima ostaje visoko na listi prioriteta, uz zalaganje za sprečavanje maltretiranja izbeglica i migranata od strane vlasti ili civila duž izbegličke rute.
- Za efikasno pružanje sveobuhvatne pomoći potrebna je koordinacija aktivnosti između organizacija civilnog društva i pružalaca usluga iz javnog sektora. Izvodljivost i uticaj aktivnosti dostižu maksimum ukoliko su koordinisane između svih ključnih aktera.
- Od velike su važnosti aktivnosti informisanja, povezivanja, upoznavanja i interkulturalne razmene kako bi se premostila distanca između lokalne i izbegličke zajednice. U kontekstu početka školske godine, važno je informisati i saradivati sa roditeljima lokalne dece i dece izbeglica radi bolje pripreme i sprečavanja nerazumevanja, predrasuda i straha.
- Osnovna ljudska prava i slobode izbeglica i migranata treba da budu promovisana, poštovana i zaštićena u svakom trenutku, od strane svih institucija i građana.
- Potrebno je uložiti napore da se diskriminacija prema migrantima spreči i da se u slučajevima dokazane diskriminacije adekvatno reaguje kako se ona ne bi ponavljala.
- Postoji velika potreba u prihvatnim i centrima za azil da se organizuje slobodno vreme i obezbede okupacione, rekreativne i druge aktivnosti za migrante.

Za Makedoniju:

- Praksu nelegalnih prisilnih vraćanja u Grčku treba prekinuti i zameniti zakonskom procedurom readmisije izbeglica koje žele da se vrate u Grčku.
- Svi navodi o policijskom nasilju ili zločinima mržnje prema izbeglicama moraju biti prijavljeni i detaljno istraženi od strane Ministarstva unutrašnjih poslova. Izbeglice koje su žrtve krijumčarenja ne smeju se držati u pritvoru u Prijemnom centru za strance u Skoplju kao svedoci u krivičnom postupku.
- Uslove u centrima za smeštaj treba poboljšati s obzirom na povećanje broja migranata koji prolaze kroz prihvatne centre.

This project is funded by the European Union

Ova publikacija je pripremljena uz finansijsku podršku Evropske unije, u okviru projekta "Pomoć na putu - podrška zaštiti ljudskih prava migranata koji prolaze kroz Makedoniju i Srbiju". Sadržaj ove publikacije je isključivo odgovornost Fondacije Ana i Vlade Divac, i ne predstavlja nužno stavove Evropske unije.

Projekat realizuju:

